

Sosiobiologia ei ole konservatiivista

Osmo Tammisalo

Ulkoapäin katsottuna yhteiskuntatieteet ovat olleet hämärän rajamailla viimeiset parikymmentä vuotta. Tuntuu, että tämän takia sinne on vuosien varrella päätynyt henkilöitä, joilla ei selvästikään ole kykyä vastata evoluutiopsykologian tai sosiobiologian asettamiin haasteisiin. Pekka Sulkusen kirjoitus *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 7/2002 on kuitenkin toiveita herättävä ja rohkea avaus.

Sosiologi Pekka Sulkunen kirjoittaa (*Tieteessä tapahtuu* 7/02): "Viime vuosisadan hieman myöhemmät eläinpsykologiset ja sosiobiologiset aallot ovat nojautuneet Darwinin kehitysoppiin ja sitä kautta tulleet todistelleeksi, että ihminen on vain alaston apina, jonka käyttäytyminen voidaan selittää universaalein biologisin teorioin."

Sulkunen on kiitettävän tarkka sijamuodoissaan. On eri asia "selittää käyttäytyminen" kuin "selittää käyttäytymistä". Sosiologit ja evoluutiopsykologit tekevät näistä jälkimmäistä. He eivät kiistä kulttuurin suurta merkitystä, vaan he kertovat, että on olemassa myös yhteinen ihmisluonto – muisti, maistaminen, tunteet –, jota voidaan selittää universaalein biologisin teorioin.

Sulkunen vihjailee, että sosiobiologia on moraaliltaan epäilyttävää: "Sosiobiologian sosiaalinen konservatiivisuus johtuu sen näkemyksestä, että eriarvoisuus perustuu olemassaolon taisteluun, jossa kyvykkäimmät ja parhaat menestyvät ja heikot sortuvat." Eikö tämä 1970-luvun akateemisen radikalismien suuri virhearvio ja mustamaalaus koskaan lopu?

Jos katsoo evoluutiobiologian ja sosiobiologian tärkeimpiä kehittäjiä ja puolestapuhujia – John Maynard-Smith (entinen kommunisti), Robert Trivers (ensimmäisiä valkoisia Black Panthereita), William Hamilton (epäpoliittinen originelli), Richard Dawkins (jonkin sortin demari) ja Edward O. Wilson (porvarillinen liberaali) – niin huomaa, että joukko on vähintään yhtä vasemmalla kuin sateenkaarihallitus. Yhdelläkään heillä ei ole mitään hävettävää tai seliteltävää poliittisesta toiminnastaan.

Tietysti toisaalta on aivan sama, mitä mieltä he ovat politiikasta, sillä luonnontieteelliset teoriat ovat joko oikeita tai virheellisiä, eivät hyviä tai pahoja, konservatiivisia tai radikaaleja. En voi käsittää, että yhteiskuntatieteilijöiden piirissä Marx on säilynyt suurena humanistina ja moraalisesti puhtaana, kun Darwin, joka ei sormellakaan koskenut politiikkaan, on saanut moraalisten epäilyjen leiman.

Miksi väheksyä sosiobiologeja ja evoluutiopsykologeja?

Sosiobiologian ja evoluutiopsykologian moraalinen ja poliittinen vastustus on hyvin läpinäkyvää ja helposti kumottavissa. Nämä tieteenalat ovat toki vaarallisia mutta eivät yhteiskunnalle ja moraalille vaan vain yhteiskuntatieteille. Luulen, että vastustuksen todelliset motiivit ovat seuraavanlaisia: evoluutioteoriasta lähtevä tutkimus uhkaa teorioita ja lähestymistapoja, joita sosiologit ja yhteiskuntatieteilijät ovat perinteisesti käyttäneet ihmisen käyttäytymisen tutkimuksessa. Siksi evoluutioteoreettinen lähestymistapa uhkaa sellaisten sosiologien ja tutkijoiden asemaa, jotka ovat tehneet saavutuksensa omilla aloillaan käyttämällä lähestymistapoja, joihin ei sisälly evoluutionäkökulmaa.

Tämä vahvistaa entisestään monien tieteen tekijöiden vastustusta evoluutioteoriaan, sillä heille evoluutioteoriaan perustuvien lähestymistapojen hyväksyminen merkitsisi sen tunnustamista, että heidän aikaisemmat tutkimuslähtökohtansa eivät ole olleet päteviä. Kaiken lisäksi tällaisen myöntäminen siirtäisi heidät asiantuntija-asemasta aloittelijoiden joukkoon. Ja tämä taitaa olla inhimillisesti katsoen aivan liian kova pala nieltäväksi.

Sulkusen puheenvuorolle antaa taustaa myös sosiologi Ullica Segerstrålen maailman mittakaavassa merkittävä kirja *Defenders of the Truth* (2000), jossa tarkoin selostetaan akatee-

misen vasemmiston tekemä moralistinen hyökkäys ja sen epäreilisuus (ks. www.tsv.fi/ttapaht/025/Tammisalo.pdf). Syksyllä 2002 evoluutiopsykologi Steven Pinker puolestaan julkaisi yhteiskuntatieteiden vallitsevasta paradigmasta kattavan kritiikin *The Blank Slate*. Teokseen on kerätty kovimman tason haaste, josta sosiologeilla ei ole enää varaa teeskennellä, että se ei koskisi heitä.

Mielestäni Pinker osoittaa vastaansanomattomasti, että mieltä, aivoja, geenejä ja evoluutiota koskevat tieteet ovat lyöneet sirpaleiksi "tabula rasan" varteenotettavana ihmiskäsityksenä. Vallitseva yhteiskuntatiede näyttää kuitenkin pitävän siitä kiinni lähinnä moraalisesta ja poliittisesta nostatuksesta takia. Pinkerin mukaan monet pitävät sen vaihtoehtoja kiellettynä alueena, jota on vältettävä hintaan mihin hyvänsä. Sulkunen on kuitenkin selvästi hylännyt tabula rasan ja näkee ihmisluontokäsityksen hedelmällisyyden sosiologialle, mutta miksi hän edelleen väheksyy sosiobiologeja ja evoluutiopsykologeja, jotka ihmisluonnosta ovat eniten kiinnostuneet?

Valoa yhteiskuntatieteisiin?

Ulkoapäin katsottuna yhteiskuntatieteet ovat olleet hämärän rajamailla viimeiset parikymmentä vuotta. Tuntuu, että tämän takia sinne on vuosien varrella päätnyt henkilöitä, joilla ei selvästikään ole kykyä vastata evoluutiopsykologian tai sosiobiologian asettamiin haasteisiin. Olen joskus ajatellut, että nykyinen yhteiskuntatiede ja psykologia tulisi laittaa pehmeälle lakkautuslinjalle, ja että tilalle olisi pystytettävä uusi yhteiskuntatiede, jonka psykologit, antropologit ja sosiologit pystyisivät luonnontieteellistä tarkkuutta vaatimaan ajatteluun. Ehkä tällainen on liian pessimististä, sillä Sulkusen juttu on toiveita herättävä ja rohkea avaus – sosiologilta. Ehkä se merkitsee kauan odotettua jäiden lähtöä sosiologiasta. Kun tähän vielä lisätään J. P. Roosin pari tuoretta artikkelia, tilanne ei näytä ollenkaan hassummalta.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja Darwin-seuran puheenjohtaja. www.geocities.com/otammisalo